

Nové nálezy římských mincí v západních Čechách

New findings of roman coins from western Bohemia

Pavel Břicháček

Abstrakt

Při průzkumu germánských sídlišť ve Vochově (okr. Plzeň-sever) a v Hodyni (okr. Plzeň-sever) byly sběrem v ornici získány dvě římské mince. V prvním případě šlo o antoninianus císaře Aureliana, v druhém o follis císaře Licinia I.

Abstract

During the survey of Germanic settlements in Vochov (distr. of Plzeň-North) and Hodyně (distr. of Plzeň-North) two Roman coins were obtained. First coin was identified as the antoninianus of Emperor Aurelianus, the second coin was the follis of Emperor Licinius I.

Klíčová slova: Řím-císařství – sídliště – antoninianus – follis

Key words: Rome-empire – settlement – antoninianus – follis

V rámci programu studia osídlení doby římské v regionu probíhá také terénní průzkum a revidace dosud známých lokalit. V této souvislosti se podařilo v roce 2012 získat i dvě bronzové římské mince. První byla nalezena při sběru na sídlišti ve Vochově (okr. Plzeň-sever), druhá pochází ze sídliště v Hodyni (okr. Plzeň-sever).

Nálezové souvislosti

1. Vochov (okr. Plzeň-sever)

Katastr obce patří díky své poloze na západním okraji Plzeňské pánve a jedinečným přírodním podmínkám k nejpočetněji a nejrozsáhleji osídleným územím od pravěku po současnost. Znamená to ale i negativní skutečnost, že náleží k nejvíce zasaženým prostorům z hlediska stavebních (komunikace, zástavba obce) a těžebních (cihelna) aktivit. Proto proběhlo na katastru obce již několik záchranných výzkumů, které přinesly zásadní informace o pravěké osídlení Plzeňské pánve (např. Čtrnáct 1954; Braun 1982, 150; Pavlů 1982, 150; Břicháček 2002, 15–16).

Sídliště z mladší doby římské a starší fáze doby stěhování národů (ppč. 430) je rozloženo na táhlém k severovýchodu se sklánějícím hřbetu podél

Vochovského potoka, pravobřežního přítoku řeky Mže. Podloží tvoří fluvialní sedimenty překryté kolem 1,5 metru mocnou sprašovou návějí. Na severovýchodu odděluje jeho okraj od plochy zkoumané Archeologickým ústavem AV ČR v Praze v letech 1978–1979 pouze polní komunikace. Při výzkumu bylo objeveno několik fází neolitického osídlení (včetně dvou rondelů), sídliště z mladší a pozdní doby halštatské, časné a mladší doby laténské, v těsné blízkosti zkoumané plochy východním směrem je doloženo osídlení ze staršího a středního paleolitu a pozdní doby bronzové.

Námi sledované sídliště z mladší doby římské a starší fáze doby stěhování národů (přeštovický typ) leží v sousedství dříve zkoumané plochy a má taktéž několik fází osídlení. Kromě třetího neolitického rondelu se podařilo menším výzkumem a sběry doložit déletrvající neolitické a časné eneolitické osídlení a také osídlení ze starší a střední doby hradištní. Ze sběrů odtud pochází velký soubor keramiky, mazanice, kamenných artefaktů, zvířecích kostí atd. Při sběru na zoraném poli byla v listopadu 2012 nalezena i římská bronzová mince.

Popis nálezu

Řím-císařství, Aurelianus (270–275)

AE Antoninianus

Obr. 1 Vochoch (okr. Plzeň-sever). Antoninianus císaře Aureliána, avers, revers. – Fig. 1 Vochoch (distr. of Plzeň-North). Antoninianus of emperor Aurelianus.

Obr. 2 Hodyně (okr. Plzeň-sever). Follis císaře Licinia I., avers, revers. – Fig. 2 Hodyně (distr. of Plzeň-North). Follis of emperor Licinius I., avers, revers.

Mincovna: Řím – II. perioda, 1. dílna
Av. IMP. AURELIANUS.PF.AVG (opis 4), poprsí císaře s paprskovitou korunou
Rev. IOVI.CONSER., stojící postava Jupitera a císaře, pod nimi pod čarou v úseči písmeno P (dílna)
Průměr 22–23 mm, hmotnost 3,263 g
Mince mírně otřelá, místy povrch poškozený korozí
Lit.: *R. I. C. VI., str. 270/48; S. 3160*

2. Hodyně u Dřevce (okr. Plzeň-sever)

Při průzkumu již dříve známého sídliště ze starší doby římské (*Motyková-Šneidrová 1966, 296–309*), zkoumaného Archeologickým ústavem AVČR v letech 1964–1965, byla v roce 2010 v jeho blízkosti náhodně nalezena V. Karpíškem bronzová mince. V listopadu roku 2012 byla předána do sbírek Západočeského muzea v Plzni.

Při bližším ohledání místa nálezů bylo zjištěno, že nejde o lokality totožné. Objekty narušené při stavbě budov JZD v roce 1964 jsou vzdáleny cca 600 m jižně (severní část sídliště zasahuje okrajově i do katastru obce Dřevce).

Na mírném svahu sklánějícímu se k severu a severozápadu (ppč. 1897–1898) k toku Dřevce-kého potoka jsou dochovány mělké hnědé půdy na skalnatém podloží. Při sběrech P. Břicháčka, M. Řezáče a M. Čechury byl odtud získán v posledním desetiletí soubor keramiky a mazanice. Zajímavá je skutečnost, že od záchranným výzkumem zkoumané plochy odděluje sběry sledovanou polohu více než 300 m široký pás, kde není zachována kulturní vrstva, ani odsud neznáme žádné archeologické nálezy. Terénní situace spíše naznačuje možnost dvorcového uspořádání osady s volnými prostory mezi jednotlivými sídelními jednotkami. Proti přítomnosti pohřebiště v místě nálezů svědčí početná mazanice v ornici, ale ani tuto možnost nemůžeme bez provedení výzkumu vyloučit.

Popis nálezů

Řím-císařství, **Licinius I. (308–324)**

AE Follis

Mincovna: Siscia, 3 dílna, raženo v letech 315–316
Av. IMP. LIC. LICINIVS–P. F. AVG., hlava s věncem

Rev. IOVI. CONSERVATORI., stojící Jupiter drží v pravé ruce Viktorii, v levé kopí, u pravé nohy orel s věncem v zobáku, dole pod čarou v úseči písmena SIS mezi kuličkami, u levé nohy v poli značka „Γ“

Průměr 19 mm, hmotnost 3,492 g

Mince dochována ve vysoké kvalitě, na povrchu ušlechtilá patina olivové barvy

Lit.: *R. I. C. VII, str. 424/17; S. 3698*

Závěr

I když jde v obou případech o nálezy ojedinělých (ztrátových?) mincí, obě pocházejí přímo z areálů sídliště. Ve Vochově byla mince získána z kulturní vrstvy, v Hodyni také, ale na rozdíl od lokality předchozí, je zde zkoumaná část sídliště již ze starší doby římské. Nemůžeme však bez výzkumu vyloučit jeho další chronologický vývoj. V regionu je běžné, že sídliště ze starší a mladší doby římské jsou buď na stejném místě (např. Chotěšov, Plzeň-Doubravka) nebo v blízké vzdálenosti, nejvíce několik set metrů od sebe (např. Vochoch a starší sídliště na opačném břehu řeky Mže na katastru Plzně-Malesic). Keramika ze sběrů na hodyňském sídlišti prozatím plně nedovoluje (jde o běžné zatažené či esovitě profilované okraje mis a hrnců bez výzdoby, popřípadě o zlomky hrnců s nehtovými vrypy) datovat jeho detailněji sledovanou severní část jako výrazně mladší. Rozhodně to však nelze vyloučit.

Nesmíme ani zapomenout na složitou problematiku výskytu římských mincí v barbariku (*souhrnné Milítký 2008, 32–37*). Násobeno je to jak zjištěním, že mince byly často užívány velmi dlouhou dobu

(i několik staletí, např. depot ze Starého Kolína, *Pochitonov 1955*, 185–187, č. 731), tak i faktem, že nevíme, jestli skutečně sloužily v plném rozsahu jako oběživo, byť to římské písemné prameny pro germánské oblasti v blízkosti hranice impéria potvrzují. Stejně tak musíme asi počítat hluboko v barbarském území s jejich funkcí symbolickou (kořist, „pamětní“ mince, obětina), dekorativní a u mincí z drahých kovů můžeme také počítat s jejich využitím jako zdroje pro domácí šperkařství. S antickými mincemi se také běžně setkáváme ještě v raném středověku (např. depot antických mincí ze slovanského hradiště ve Starém Plzenci z r. 1920, *Pochitonov 1955*, 175, č. 693).

O užívání mincí svědčí do určité míry také jejich vzhled. Mince Aureliánova z Vochova je mírně otřelá, poškozená korozí, ale mince Liciniova z Hodyně nese ušlechtilou patinu a patrné detaily ražby nasvědčují, že byla v oběhu pouze krátce. Obě mince také můžeme označit za relativně vzácnější. Mince Aureliánovy známe z Čech pouze čtyři (*Nemeškalová-Jiroudková 1962*, 43–60), z toho jeden aureus z Chotusic (okr. Nymburk), antoninian ze Strakonice (okr. týž) a neznámé nominály z Kolína (okr. týž) a Oseka u Duchova (okr. Teplice). Mince Liciniovy jsou relativně početnější, známe jich šest, follis je pouze jeden, převažují ražby centenionalisů (*Nemeškalová-Jiroudková 1962*, 56–58). V novějších kritických edicích se však tyto počty ještě snižují (*T. I. R.*, 129–204). Obě mince náleží do období po výrazném přílivu antických mincí do Čech v průběhu druhé třetiny 3. století a před vrchol výskytu římských mincí od druhé čtvrtiny 4. století, tedy do časového úseku, kdy se s podobnými nálezy setkáváme méně.

Někdy bývají spojovány nálezy římských mincí s komunikační sítí v rámci českého vnitrozemí. Není bez zajímavosti, že sídliště ve Vochově leželo na dodnes exponované komunikaci probíhající podél toku Mže dále na západ a severozápad na Tachovsko, Mariánsko Lázeňsko a Chebsko, a tedy i na horní povodí Ohře.

Sídliště v Hodyni tvoří spojnicí mezi bohatým germánským osídlením na Rakovnicku a největší

koncentrací soudobého osídlení v západočeském regionu v prostoru Plzeňské pánve. I v tomto případě může jít o bod nedaleko pravobřežní komunikace podél toku Berounky.

Summary

The paper presents the find of two roman coins from the settlement site of the Late Roman period and the early phase of the Great Migration Period in Vochov, region Plzen-North. The first coin was identified as an antoninianus of Roman Emperor Aurelian. Slight rubbing (abrasion) and corrosion damage indicate a more abundant using. The second find is the coin of Emperor Licinius. The coin has a noble patina and clearly visible details of mintage, that are sing of a short-term circulation. These two examples are relatively rare finds on our territory. The coins are dated between the period of an intensive inflow of ancient coins to the Czech Republic during the second third of the 3rd century and the peak of the presence of the roman coins form the second quarter of the 4th century. The finds of the roman coins are sometimes linked to the road network in the context of the Bohemian inland. Moreover the settlement in Vochov was located on up to the present time used route, that runs along river Mže further the west direction.

Literatura

- Braun, P. 1982*: Výzkumy v Čechách 1978–1979, 150.
Břicháček, P. 2002: Nové nálezy z Vochova. *Pěší zóna* 10/2002, 15–16.
Čtrnáct, V. 1954: Mohylová chata a sídelní mohylové objekty v Plzeňsku. *Památky archeologické* 45, 335–355.
Militký, J. 2008: Numismatické prameny ke starší i mladší době římské. *Archeologie pravěkých Čech* 8, 32–37.
Motyková-Šneidrová, K. 1966: Osada ze starší doby římské v Hodyni u Kralovic. *Archeologické rozhledy* 18, 296–309.
Pochitonov, E. 1955: Nálezy antických mincí v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. In: E. Nohejlová-Prátová: *Nálezy mincí v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. Díl I. Praha.
R. I. C.: Mattingly, Sydenham, Kent: *The Roman Imperial Coinage*. London 1923–1988.
S.: Sear, D. R.: *Roman Coins and their Values*, London 1983.
T. I. R.: *Tabula imperii Romani, Castra Regina, Vindobona, Carnuntum*. Praha 1986.